

VEDECKO-ATEISTICKÁ VÝCHOVA DO ĎALŠEJ ETAPY

V novembri 1960 uskutočnil sa v Bratislave seminár, ktorého predmetom boli aktuálne otázky výchovy k materialistickému vedeckému svetovému náhľadu. Z materiálov seminára spracúvame určité časti týkajúce sa vedecko-ateistickej výchovy a uverejňujeme ich s tým, aby boli podnetom k diskusii o aktuálnych problémoch metód a foriem propagandy vedeckého ateizmu.

Za krátkych pätnásť rokov od oslobodenia sa u nás podstatne zmenili podmienky spoločenského bytia. Pracujúci ľud Československa pod vedením komunistickej strany vytvoril materiálne predpoklady, aby ako budovateľ vyspelej socialistickej spoločnosti zhromažďoval sily pre prechod ku komunizmu a aby sa na tomto pochode zbavil v najkratšom možnom čase všetkých ideologických prežitkov kapitalistickej minulosti, aby nadstavba našej spoločnosti čo najúčinnnejšie — bez záťaže nežiadúcim ideologickým dedičstvom vykorisťovateľskej spoločnosti — pomáhala pri formovaní a upevňovaní komunistických výrobných vzťahov. To znamená, že v rámci kultúrno-výchovnej činnosti venuje sa u nás nevyhnutne zvýšená pozornosť otázkam zaostávania spoločenského vedomia za spoločenským bytím a že v tejto súvislosti nie je náhoda, keď sa venuje zvýšená pozornosť otázke prekonávania náboženských prežitkov.

V našej spoločnosti dozreli objektívne priaznivé podmienky pre prekonávanie náboženských prežitkov. Ich prekonávanie je diktované potrebami života. Je to spoločenská objednávka, potvrdzovaná nevšedným záujmom širokej verejnosti o vzrastajúcu vedecko-ateistickú propagandu.

Pri kvantitatívnom raste vedecko-ateistickej propagandy je žiadúce, aby sme ju uskutočňovali sústavne a cielavedome, aby sme na tomto úseku nepripúšťali živelnosť a vyhli sa tak prípadným vážnym politickým chybám. Je preto samozrejmé, že riadenie výchovy k vedeckému ateizmu berie strana pevne do svojich rúk, že vyžaduje, aby sa stranícke orgány a organizácie zaoberali sústavne touto problematikou, inšpirovali, zosilňovali a stupňovali riadenie tejto výchovy, vychádzajúc z konkrétnych podmienok, vyskytujúcich sa v oblasti ich pôsobenia. Skúsenosť jednoznačne hovorí, že tam, kde stranícke orgány a organizácie tak robili, dosiahli sa úspechy, že sa v boji proti prežitkom už urobilo veľa cenného. A naopak. Kde sa stranícke orgány a organizácie nezaoberali sústavne konkrétnou problematikou, kde žili z autority celej strany a nevenovali pozornosť analýze miestnych podmienok, možností a potrieb, tam na úseku ich pôsobnosti prevládla živelnosť. Rôzni osvetoví pracovníci, keď boli ponechaní sami na seba, chceli

síce prospieť vecí — úspech sa však mnoho ráz nedostavil, príp. nebol úmerný vynaloženému úsiliu.

Z potrieb, možností a skúseností na úseku ateistickej výchovy vychádza uznesenie ÚV KSČ *O niektorých naliehavých otázkach rozvíjania vedecko-ateistickej výchovy*. Na tomto základe orientuje strana celý ideologický front, aby pod jej vedením zabezpečoval sústavne výchovu našich pracujúcich v duchu materialistického vedeckého svetonáhľadu — svetonáhľadu bezvýhradne ateistického a ukazuje, ako túto výchovu vzhľadom na konkrétne podmienky uskutočňovať. Uznesenie je vyjadrením spoločenskej potreby, ktorá prikazuje zintenzívniť a skvalitniť vedecko-ateistickú výchovu. Túto skutočnosť treba podčiarknuť, aby sme sa vyvarovali pred formálnym prístupom k otázke, aby sme len z uznesenia nevyvodzovali nutnosť prekonávania náboženských prežitkov v mysliach ľudí, ale aby sme odvodzovali nutnosť prevýchovy z potrieb života našej spoločnosti. Uznesenia straníckych orgánov sú pravdivým a správnym výrazom spoločenskej nevyhnutnosti, ktorú pred nás stavia život. Kto však nevidí, že táto nevyhnutnosť je zákonite diktovaná potrebami rozvoja našej spoločnosti, nedostane sa často k úspechu vo výchovnej práci, lebo sklzne na formálnu koľaj. Ak chceme dosiahnuť, aby v maximálnej miere pôsobil vedecký materializmus a v minimálnej prežitky, musíme pri výchovnej práci vychádzať z konkrétnych potrieb robotníctva a roľníctva, z rozvoja úrovne vedy a techniky. Uznesenia strany sú nám pritom nepostrádateľným vodidlom. Pri ich plnení nesmieme strácať zo zreteľa, že sledujú záujmy nás, ktorým treba pomáhať pri zbavovaní sa záťaže, akou je náboženstvo a prežitky vôbec. Uznesenie je kompas, ktorý ukazuje najvhodnejšiu cestu. Je dôležité, aby si toto propagandisti neustále uvedomovali, aby plniac uznesenie, vychádzali pri svojej práci z konkrétnych podmienok života v mieste pôsobenia, aby v plnej miere tieto podmienky poznali a podľa toho uznesenie aplikovali. V takomto prípade získame v našej výchovnej práci správny prístup k nábožensky založeným ľuďom, zabezpečíme sa pred ich sektárskym postojom k veci, nedopustíme sa sami voči nim sektárstva a nedostaneme sa do izolácie.

Možno konštatovať, že ak v minulosti na úseku vedecko-ateistickej výchovy si na mnohých miestach podávala ruky nesústavnosť a živelnosť, ak sa v dôsledku toho prejavili na tomto dôležitom úseku ideologickej činnosti niektoré nežiadúce tendencie (ak niektorí preceňovali pri prekonávaní ideologických prežitkov potrebu kultúrno-výchovnej práce a spoliehali sa na automatické odumieranie úmerne s dosiahnutými výsledkami hospodárskymi, alebo naopak, ak iní v plnej miere nerešpektovali zásadu metódy názorného presvedčovania), vďaka správnej aplikácii uvedeného dokumentu vykonal sa na mnohých miestach kus dobrej práce. Skvalitňujú a rozrastajú sa kádre propagandistov a úsilie hľadať správne metódy a formy práce prejavuje sa v nebyvalom záujme širokej verejnosti o prednášky, besedy, literatúru a ostatné podujatia z oblasti vedeckého ateizmu. To svedčí o skutočnosti, že ide o problémy živé, že pracujúci človek sa nebojí a v dôsledku toho neodmieta — ako kedysi — zanižšľať sa nad nimi, že je prístupný procesu zbavovania sa vplyvu náboženstva.¹ Táto skutočnosť potvrdzuje správnosť požia-

¹ Pozri J. Uher, *V nových krajoch a okresoch zdokonaľovať vedecko-ateistickú propagandu*, Predvoj 1960, č. 26, 2.

davky na zintenzívnenie vedecko-ateistickej výchovy. Keď zdôrazňujeme, že túto prácu treba robiť, treba si stručne zrekapitulovať, čo bolo na viacerých miestach pri rôznych príležitostiach povedané o tom, prečo a ako robiť túto prácu,² resp. čím je nami zdôrazňované zintenzívnenie vedecko-ateistickej výchovy odôvodnené.

Prax hovorí, že náboženstvo — ačkoľvek zakazuje vzburu proti vykorisťovateľským svetským poriadkom pod sankciou straty posmrtného spasenia — nie je pre veriaceho človeka neprekonateľnou prekážkou pre to, aby napriek zákazom bojoval za socializmus a aby budoval socializmus. Zložky politického vedomia vedúce k revolúcii sú totiž pri sčítaní síl v konečných výsledkoch za určitej situácie v prevahe nad momentami náboženskými. To nás však nemôže a nesmie uspokojiť. Náboženstvo je určitou prekážkou, ktorá pôsobí ako brzda a nám ide o odstránenie tejto brzdy, o to, aby spoločenské vedomie pracujúcich ľudí nezaostávalo zbytočne za ich hospodárskym postavením.

Práve skutočnosť, že veriaci človek bojuje za socializmus a buduje socializmus, zaväzuje, aby sme mu pomáhali prekonávať vplyv náboženstva, neponechávať túto otázku živelnosti v dobe, keď dozreli objektívne podmienky pre prevýchovu.

Skutočnosť, že vedomie nie je pasívnym odrazom spoločenského bytia, že to nie je len dajaké evidenčné centrum viac-menej správnych alebo falošných poznatkov, ale že samo spätne na bytie pôsobí, svojím spôsobom bytie usmerňuje a taktiež skutočnosť, že vedomie má, keď na určitej úrovni vývoja hmoty ako najvyššia forma pohybu hmoty vzniklo, vlastné zákony vývoja, ktoré ho robia od bytia relatívne nezávislým, prikazuje venovať náboženskej brzde, oslabovaniu jej účinnosti a likvidácii sústavnú pozornosť. Lebo aj náboženstvo ako jedna z foriem spoločenského vedomia má po zaniknutí vykorisťovania (teda tej spoločenskej príčiny, ktorá náboženstvo plodí) svoje vlastné špecifické vývojové zákonitosti, ktoré ho robia od spoločenského bytia relatívne nezávislým, ktoré spôsobujú, že náboženstvo v mysliach ľudí doznieva aj po likvidácii jeho sociálnych koreňov.

A keďže teda náboženstvo samo úmerne zmenám v hospodárskej štruktúre spoločnosti automaticky nezaniká, treba ho prekonávať a treba urýchľovať proces jeho prekonávania, lebo náboženské zafaženie má aj svoju praktickú stránku, komplikuje problémy praxe výstavby socializmu. Náboženstvo teda úzko súvisí s praktickým životom, nie je to len systém naivných náhľadov bez vzťahu k praktickému životu.

Tak ako v marxistickej filozofii nejde len o púhy výklad sveta, ale aj o jeho revolučnú zmenu, tak náboženská ideológia svet nielen „vysvetľuje“, ale pôsobí

² V tejto súvislosti treba upozorniť, že v poslednej dobe vychádza u nás pomerne bohatá ateistická literatúra. Je to vo väčšine prípadov literatúra, ktorá sa zaoberá otázkami vzniku a vývoja náboženstva, kritikou činnosti náboženských organizácií, najmä vo vykorisťovateľských érach a pod. Túto literatúru treba naďalej vydávať a zvyšovať náročnosť pri jej vydávaní. Treba sa však orientovať aj na vydávanie monografických prác, zameraných na obsah, metódy a formy výchovy k vedeckému ateizmu. Zatiaľ sa o týchto otázkach prednáša a diskutuje na seminároch propagandistov, sú predmetom študijných materiálov, skromne sa nimi zaoberajú na stránkach našich časopisov. Neobjavili sa zatiaľ väčšie knižné spracovania. Je to pochopiteľné — autori robia prieskum v teréne. Vzhľadom na doterajšiu bohatú prax očakávame, že sa čoskoro objavia väčšie práce zaoberajúce sa problematikou obsahu, metód a foriem výchovy k vedeckému ateizmu.

predovšetkým konzervatívne, proti všetkému pokrokovému, ovplyvňuje spôsob myslenia veriaceho človeka škodlivo v pomere k rôznym stránkam života.

Konkrétne, náboženstvo — aj keď vzniklo v podmienkach vykorisťovateľskej spoločnosti — pôsobí, aj keď len do určitej miery, ako prežitok v konečných dôsledkoch v prospech tejto, hoci dnes už u nás likvidovanej vykorisťovateľskej spoločnosti preto, lebo okrem iného odvádza pozornosť ľudí od reálneho sveta na iluzórny posmrtný život. V dôsledku toho usmerňuje myslenie pracujúcich ľudí takým spôsobom, že znemožňuje pochopiť v plnej šírke úlohy, ktoré dnes pred ľudstvom stoja a otvára takto dvere demagógii triedneho nepriateľa. Náboženstvo ovplyvnilo v dlhom historickom vývoji do značnej miery aj ostatné formy spoločenského vedomia. Je to logické, lebo náboženstvo obsahuje v sebe pasívny pomer k tomuto svetu, z čoho vyplýva falošné chápanie zmyslu života, spôsobu života, podriaďovanie sa veriacich náboženským (cirkevným) autoritám v oblasti mravnej (práca trest za hriech!), politickej a v pomere k vede. Ovplyvňovalo a snaží sa pomocou cirkevných autorít ovplyvňovať tieto oblasti nežiadúcim, v konečných dôsledkoch vždy protirevolučným smerom.

Politickým dôsledkom náboženskej ideológie je, že najmä Vatikán a iné zahraničné náboženské centrá svojou demagogickou propagandou ľahšie prenikajú k veriacim ľuďom a znižujú tak triedne uvedomenie a ostražitosť pracujúcich.

Boj proti náboženským prežitkom je teda súčasťou triedneho boja proletariátu, je ako taký podriadený celkovému triednemu boju.

Tento boj sa odohráva v ideologickej rovine a nie je zásadne politickým bojom proti jednoduchým veriacim. O poctivého pracujúceho človeka bojujeme zásadne a bezvýhradne metódou názorného presvedčovania.

Ideologický boj ako súčasť triedneho boja musí byť teda podriadený hlavným úlohám robotníckej triedy vo výstavbe spoločnosti. To znamená, že boj proti náboženstvu nie je v nijakom prípade otázkou prvoradou. Práve zásada metódy názorného presvedčovania, jej dôsledné aplikovanie je zárukou toho, že aj keď máme záujem na prekonávaní náboženstva pokiaľ možno v najkratšom čase — nerobíme tak za každú cenu, t. j. na škodu vecí, represívne. Okrem toho — a to je hlavné — metóda názorného presvedčovania je zárukou, že nezabúdame otázku náboženstva podriaďovať aktuálnym otázkam budovania socialistickej spoločnosti. Pri rozhodnom boji proti náboženstvu treba „trpezlivo organizovať a uvedomovať proletariát, lebo toto vedie k odumieraniu náboženstva, a nie vrhať sa do dobrodružstiev politickej vojny proti náboženstvu“.³

„Marxista — hovorí ďalej Lenin — musí byť materialistom, t. j. nepriateľom náboženstva, no materialistom dialektickým, t. j. nesmie stavať boj proti náboženstvu abstraktne, nie na pôdu abstraktnej, číro teoretickej, večne rovnakej propagandy, ale konkrétne, na pôdu triedneho boja, ktorý prebieha v skutočnosti a ktorý vychováva masy najúčinnšie a najlepšie. Marxista musí vedieť uvážiť celú konkrétnu situáciu, vždy nájsť hranicu medzi anarchizmom a oportunizmom (táto hranica je relatívna, pohyblivá, menlivá, ale jestvuje), nesmie upadať ani do abstraktného, slovného, v skutočnosti však prázdneho „revolucionárstva“ anar-

³ V. I. Lenin, *O náboženstve*, Bratislava 1959, 17.

chistu, ani do filisterstva a oportunistu malomeštiaka alebo liberálneho inteligenta, ktorý má strach z boja proti náboženstvu, zabúda na túto svoju úlohu, zmieruje sa s vierou v boha, nie sú mu prvoradá záujmy triedneho boja, ale malicherná, úbohá vypočítavosť: neuraziť, neodradiť, nenalakať, premúdre pravitlo: „Ži a nechaj žiť aj iných“ atď.⁴

Z tohto hľadiska treba riešiť všetky čiastkové otázky.

Zdôraznili sme, že boj proti prežitkom je súčasťou triedneho boja. To vyžaduje v praxi dôsledne sa — v súlade s požiadavkou neustáleho prehlbovania socialistickej demokracie — riadiť smernicou, podľa ktorej „Rozhodujúcim činiteľom v rozvíjaní vedecko-ateistickej výchovy je trvalé zapájanie veriacich do verejnej činnosti pri socialistickej výstavbe“. Treba mať teda neustále na zreteli, že úspech našej vedecko-ateistickej výchovy je priamo úmerný od stupňa aplikácie tejto smernice.

Ateistická výchova nemôže teda ísť len po linke kritiky náboženstva, nemôže byť len negatívna, len proti, ale musí byť — a to predovšetkým za vedecký svetonáhlad, ktorého šírenie a upevňovanie má v dnešnom svete nastupujúcej éry socializmu a komunizmu a zániku kapitalizmu, v svete veľkých výdobytkov vedeckých a politických, slúžiacich životu a mieru, mimoriadne priaznivé podmienky. Teda nielen kritika náboženstva, ale kritika náboženstva vedľa cesty pozitívneho šírenia vedeckého svetonáhľadu na základe vlastnej praxe pracujúcich, a to zase nie náhodne, ale naozaj konkrétne a diferencovane podľa jednotlivých tried a vrstiev obyvateľstva, miestnych podmienok, tradícií a zvyklostí. Len všeobecné, vyslovene osvetárske pôsobenie bez politickej a ideologickej prípravy by bolo nežiadúce a škodlivé práve tak, ako administratívne zásahy, nerešpektujúce metódu presvedčovania, miestne podmienky, stupeň vzdelania a triednu diferenciáciu.⁵

Keď tieto veci rekapitulujeme, robíme tak preto, aby sme prácu na úseku vedecko-ateistickej výchovy dôsledne chápali ako podriadenú hlavným úlohám výstavby socializmu, vykonávali ju zásadne metódou názorného presvedčovania a ideového boja sústavne na celom ideologickom fronte.

Ten, kto nevidí a nepozná správne objektívne zákonitosti a zároveň špecifiku života jednotlivých tried našej spoločnosti, ich jednotlivých skupín a oblastí života, ten nemôže mať úspechy na úseku výchovy k vedeckému ateizmu, ale naopak, môže sa dostať len do izolácie a ťaž porážky.

Dôležitosť diferencovaného prístupu k otázkam vedecko-ateistickej výchovy na základe poznania objektívnych zákonitosti a zároveň špecifiky života jednotlivých tried a skupín našej spoločnosti možno výrazne demonštrovať na práci medzi roľníctvom. Tu viac ako kdekoľvek inde životná prax dáva poučenie, podľa ktorého vo vedecko-ateistickej výchove nestačí výchova pomocou literatúry a všeobecných prednášok anonymných vykladačov vedeckého ateizmu. Otázka dnes totiž stojí tak, že sa žiada vychovávanie nielen pomocou literatúry, ale predovšetkým aktívnou účasťou na výstavbe socializmu za pomoci literatúry, pred-

⁴ Tamže, 20.

⁵ Pozri J. Uher, c. d., 2—3.

nášok, filmu a pod. Treba teda klásť dôraz na konkrétnu spoločensko-výrobnú prax roľníctva a vyvodzovať z nej našu výchovno-organizátorskú činnosť. To znamená, že na dedine nesmieme vidieť abstraktného občana-dedinčana, že nesmieme rozptyľovať naše sily na akúkoľvek prácu pri výchove dediny k vedeckému ateizmu, ale treba sa tu koncentrovať na družstevného roľníka a z jeho problémov a potrieb vyvodzovať obsah i formy výchovy dediny k vedeckému ateizmu. To neznamená, že zanedbávame ostatných občanov na dedine — najmä dedinskú, učiteľskú inteligenciu. Dnes však si treba uvedomiť, že vývoj našej spoločnosti objednáva na dedine predovšetkým prácu, ktorá v prvom rade zodpovedá formovaniu spoločenského vedomia družstevného roľníctva — jeho prevýchove. Pomáhať formovať spoločenské vedomie na dedine predpokladá, že treba vidieť v celej šírke súvislosti týkajúce sa upevňovania zväzku robotníckej triedy a družstevného roľníctva. Treba brať do úvahy, ako roľník v procese kolektívizácie prekonáva veľkú premenu a treba vidieť všetky podstatné i sprievodné javy hospodárske i psychické tejto metamorfózy, t. j. skutočnosti súvisiace s tým, že roľníci po novom vlastnia, učia sa ovládať techniku a novú technológiu, po novom vyrábajú, novým spôsobom organizujú prácu, že sa podstatne ruka v ruku s týmito skutočnosťami mení aj ich vzťah k prírode (od prírody nevymodlíť, ale vybojovať!), že sa vôbec učia nielen mieniť, ale aj meniť.

Teda len vtedy, keď robíme dokonalú analýzu stavu, v ktorom sa nachádza družstevné roľníctvo, môžeme solídne plánovať prevýchovu dediny. Pritom je samozrejmé, že proces prevýchovy chápeme ako boj pracujúceho človeka za vysoký stupeň vlastného uvedomenia, proces, ktorý prebieha pod starostlivým vedením marxisticko-leninskej strany.

V tejto súvislosti treba bezpodmienečne dobudovať stranícke organizácie v družstvách. To znamená, že okrem iného treba schopných, poctivo pracujúcich družstevných roľníkov vziať do zvláštnej straníckej opatery a vypestovať z mnohých z nich členov strany, bojovníkov strany na dedine. Treba vidieť medzi dobudovaním straníckych organizácií v družstvách a medzi výchovou k vedeckému ateizmu hlbokú súvislosť, aj keď prvoradou úlohou politických pracovníkov a propagandistov je, aby svoju energiu venovali upevneniu družstva a jeho rozvoju. Tam, kde je prosperujúce družstvo, v ktorom každý družstevník má vedomie radosti, starosti a ťažkosti dobrého hospodára, tam je vnímavý aj pre nové spoločenské vedomie. To v praxi vyžaduje, že treba, aby sa politickí pracovníci a propagandisti orientovali na prácu popri straníckej organizácii v družstve rovnako aj na rozvoj družstevnej demokracie. Keď budú naši družstevníci skutočne na výške po socialisticky vyrábať, po socialisticky v družstve vládnuť, to je krok k tomu, aby sa z nich stali bojovní materialisti. Nie je to naopak! Nikdy nebude situácia, že roľníci najprv budú mať veľké poznatky o vedeckom ateizme a cirkevnej politike a že na tomto základe sa stanú výbornými socialistickými družstevníkmi. Je pravda, že toto taktó síce nikto netvrdí, ale sú ešte zjavy v našej propagande, ktorá takúto prax — nezáleží na tom, že nechtiac — uskutočňuje. Je fakt, že sa ešte pomerne často uskutočňujú na dedinách prednášky, večery otázok a odpovedí na všeobecné, od života dediny odtrhnuté témy, pri ktorých poslucháčom mnoho ráz neznámy a problémy dediny neznalý propagandista

vystupuje v úlohe svetlonosa. Treba o tomto hovoriť, lebo málo propagandistov spolupôsobí vtedy a na tých úsekoch, kde a keď sa rokuje o životne dôležitých veciach družstva, t. j. vtedy, keď sa organizuje a zabezpečuje efektívnosť práce družstevníkov. Ak chceme byť úspešní, nemôžeme a nesmieme izolovať našu vedecko-ateistickú propagandu od tých otázok, ktoré hýbu družstevným roľníctvom: od problematiky záhumienkov, pevného peňažného odmeňovania, od zápasu päťročnicu za štyri roky! V týchto veciach sa musíme vyznať, na ne musíme pri vedeckej-ateistickej výchove nadväzovať. Nevystačíme s izolovane vypracovaným vlastným plánom, ktorý uvedené otázky neberie do úvahy. Dnes už nestačí v našej propagande opierať sa len o staré pravdy. Na tých treba stavať tak, že na ich základe využívame pravdy nové. Nestačí teda roľníkom pripomínať, že socializmus ich oslobodil od vykorisťovania, statkárov, kulakov a bankárov. To považujú za samozrejmé. Ale treba im pomáhať objasňovať zápas za vyššie formy organizácie práce na ceste postupného zvyšovania maximálnych výdobytkov od prírody.

Poznávanie otázok súvisiacich s riešením zabezpečovania efektívnosti práce družstevníkov je nevyhnutné pre rozvíjanie družstevnej demokracie a družstevná demokracia je cestou vedúcou družstevného roľníka k osvojeniu si marxistického svetonáhľadu.

Družstevník, ktorý vďaka vyššej spoločenskej organizácii práce dokáže viac, ako keď hospodáril individuálne, vyvíja sa smerom k materializmu, smerom proti náboženskému tmárstvu a smerom proti ostatným ideologickým prežitkom vykorisťovateľských formácií.

Skúsenosť prikazuje: Spolu s ohľadom na efektívnosť postupne cestou rozvíjania družstevnej demokracie pomáhať formovať nové socialistické spoločenské vedomie družstevného roľníctva.

Nadväzovanie na prvotnosť spoločenskovo-roľníckej praxe dáva teda propagandistovi na druhej strane možnosť konkrétnej úspešnej vedeckoj-ateistickej výchovy. Vzhľadom na to, že sme vybudovali pevné materiálne základy pre uvádzanie družstevnej demokracie do života a pre jej prehľbovanie, ide dnes o to, aby propagandista vedeckého ateizmu spolupôsobil pri jej rozvíjaní, aby pozorne sledoval jej vývoj a aby v tejto súvislosti vhodne, podľa stupňa určujúceho vnímavosť družstevného roľníka, nadväzoval na otázky spoločenskovo-roľníckej praxe. V tejto situácii bojujeme o roľníka tak, že využívame svedomite a bez prietahov úsilie diktatúry proletariátu, umožňujúcej lepší život na dedine, pre názornú propagáciu filozofického základu marxisticko-leninskej strany, pre propagáciu dialektického materializmu. Na základe argumentov z dennej praxe výstavby socializmu presvedčujeme roľníka o neúčinnosti a nesprávnosti náhľadov, podľa ktorých duchovné je nadradené hmotnému, na názorných príkladoch z praxe presvedčujeme ho o pravdivosti vedeckého materialistického svetonáhľadu, v ktorom nie je miesto pre boha v žiadnej podobe. Na základe konkrétnych výsledkov, dosiahnutých v oblasti hospodárskej, môžu propagandisti úspešne argumentovať, že úspechy praktickej politiky socialistického štátu pramenia v tom, že filozofickým základom marxistickej praxe je dialektický materializmus. Roľník, pozitívne zainteresovaný na hospodárskej výstavbe, nie je potom len stúpencom konkrét-

neho programu hospodárskeho, nie je len stúpencom a aktívnym propagátorom užitočných ekonomických operácií, ale je zvedavý na filozofické základy revolučného marxizmu, chce ich pochopiť. Pri správne vedenej kultúrnovýchovnej práci nezdokonaluje sa len v agrotechnike, ale je prístupný aj ateistickej propagande, ktorej kliesnia nakoniec cestu nielen kritika náboženstva, ale najmä poznatky prírodných vied, ktoré si roľník pri raste úrovne poľnohospodárskej výroby nevyhnutne osvojuje (biológia, fyziológia a i.). A tak aj starý roľník, ťažšie prístupný novotám, stáva sa nábožensky vlašným, orientuje deti na školskú a mimoškolskú výchovu štátnu a stranícku, nevynucuje od nich výchovu kostolnú.

Podobne to vyzerať na ostatných úsekoch života, ak hospodársko-organizátorská činnosť úspešne zvláda svoje úlohy.

Z uvedeného vidieť, že pri výchove k vedeckému svetovému náhľadu majú dôležité poslanie nielen propagandisti z oblasti spoločenských a prírodných vied, ale veľké úlohy má celá technicko-ekonomická výchova v poľnohospodárstve. Na jej adresu treba povedať, že nestačí, aby bola len ilustrovaná bojovým materializmom, bojovou filozofiou, ale aby technicko-ekonomická propaganda medzi roľníkmi z bojového materializmu vychádzala a k nemu svojim podielom dovádzala. Práce našich agrónomov a iných technických odborníkov treba prehľbiť — nehovoriac o prácach tých autorov, ktoré by pokojne mohli vychádzať v niektorej západnej krajine s klerikálnou vládou a nemali by tam proti nim z ideologického hľadiska nijaké námietky. Ideologická vyklieštenosť takýchto prác má za následok, že práca nemá veľký dosah, nezanechá ani po odbornej stránke nijaké stopy. Naši odborníci by si mali vziať príklad z Wiliamsa a Mičurina — to sú krásne vzory, ktoré dovádzajú k materialistickému názoru na svet a prírodu. Treba, aby sa aj naša odborná propaganda technicko-ekonomická medzi roľníctvom neizolovala od spoločenského, aby dávala spoločenskému to, čo mu patrí, aby pravdivo odrážala javy v prírode a spoločnosti, a tým napomáhala roľníkovi pri materialistickej prevýchove. Žiada sa teda, aby technicko-ekonomická výchova a výchova k vedeckému materializmu boli organicky späté, aby kráčali ruka v ruke, na seba vhodne nadväzovali a tvorili organický celok na širokom fronte výchovnej práce.

Kultúrnovýchovná činnosť socialistického štátu na poli masovej ateistickej výchovy je schopná zaznamenať pozitívne výsledky len za predpokladu, že sa organizovane opiera o úsilie a výsledky v hospodársko-organizátorskej oblasti diktatúry proletariátu, že na týchto pozitívnych prvkoch demonštruje správnosť marxistickeho náhľadu o prvotnosti a určujúcej funkcii hmotného duchovnému.

Je to práca zložitá a náročná. Vyžaduje, prirodzene, pomoc našej vedy, ktorá je povinná na príslušných úsekoch pracovať na metódach a formách výchovy k vedeckému materializmu a zásobovať propagandistov v teréne materiálom.

To znamená, že vedecký pracovník musí byť aj sám vysokohodnotným propagandistom, musí poznať potreby propagandistov. Nie je to teda povýšený rečník, vykladajúci zložitú veci tak, že keď odíde, nikomu v praxi nechýba. Takýto osud nepostihuje pracovníka vedy, ktorý sa nezatvára do veže zo slonovej kosti, ale je v živom styku s praxou, učí sa z praxe, pozná život a ľudia poznajú jeho ako čestného človeka, ktorý je schopný pomôcť, pretože sa neizoluje od problémov ľudu, ktoré sú mu vlastné, lebo je sám súčasťou ľudu.